

maestro Salomón Reinach, por ejemplo, t. I, pág. 49, núm. 12; pág. 213, núms. 2 y 3, y aun en la celeberrima cratera del Museo de Florencia, de Ergotimos y Clitios, conocida con el nombre de *vaso François*, en la primera zona de sus figuras.

Es de notar esta marcada influencia griega sobre la cerámica ibérica del país, y á poco que se piense, es muy lógico el comprender que los habitantes del país se esforzaran en copiar en su tosca cerámica los hermosos productos que ante sus ojos ponían los colonizadores griegos.

Esta influencia, variada según las regiones de España; esta diversidad de escuelas dentro del arte cerámico ibérico, prueba su unidad y demuestra que no es un producto de importación púnica como han creído algunos, ó fenicia, sino una cosa hija del país, que con admirable plasticidad se dejaba influir por los elementos que tenía más próximos, así en el levante de España, por el arte oriental, produciendo los fantásticos dibujos de los vasos de Elche, con sus descomensurados monstruos; en el centro, en país celtibérico, por los adornos geométricos que alcanzaron su apogeo en el arte de La Tena; en los países colonizados por los griegos, por la influencia más pura de su noble arte

Excavacions a Ibiça

Al escriure aquestes ratlles rebem la notícia de la mort del Sr. D. J. Román y Calvet, el verader explorador de la necròpolis d'Ereso. No tenim ara temps d'acompanyar an aquesta crònica, la necrologia del entusiasta arqueòlech y ho guardem pel pròxim ANUARI. La mort l'ha sorprès quant estava preparant la publicació del segon volum del seu llibre del que 'n tenia fets tots els gravats. Sembla que l'activitat del Sr. Román s'havia dirigit aquest últim any a explorar un santuari púnich plè d'exvotos, conegut ab el nom de *Cova des Cuyeram*. Allí havia descobert centenars figures de fanch ab un cap y un cos reduit en forma de campana.

No sabem com el senyor Román volia titular la seva nova obra, però tenim entès que aclarit el principal punt, que tant l'havia preocupat en el seu primer llibre: *Orígenes é importancia arqueològica de las islas Pytiusas*, això es, de illustrar el texte de Avieno; ara es proposava publicar un àlbum compost casi únicament de gravats, per donar als estudiosos la llibertat de treuren les conseqüències, d'aquella gran arreplega de reliquies púniques. A més de les figures en forma de campana, les

Fig. 14. — Estatuetes gregues de la necròpolis púnica d'Ibiça. Colecció Vives

Fig. 15. --- Estatuetes sentades de la col·lecció Vives procedents de la necròpolis d'Ereso

làmines donaven una idea acabada de la gran quantitat de collarets, ab petits amulets de marfil, de màscares diverses, de vidres y monedes, descoberts en les successives campanyes d'excavacions a Ibiça, posteriors a la publicació del primer llibre. Es d'esperar que els hereus del Sr. Román se decidiran a donar aviat al públich aquest àlbum, per lo que no falta més que imprimir y relligar les làmines. L'idea de volguerles comentar ab un estudi preliminar, seria doblement enutjosa, perquè retrassaria l'aparició del llibre y a més seria un tort a la memoria del Sr. Román, ja que desgraciadament ell es insubstituible, per donarnos els detalls de les circumstancies en que 's va fer cada descobriment.

El plano general de la necròpolis de Ereso, que es lo que hauria convingut més, perilla de no ferse may, haventse mort el Sr. Román; les mides y formes de les càmares funeraries, que també queden poch explicades en el seu primer llibre, no les tindrem, perquè no sabem pas com continuaran les excavacions. No creiem per altra part, que intentés completar ell les seves informacions ab aquests datos en el segon volum, perquè les probes de les làmines, que per una gentilesa especial varem poder veure y de les que 'n tenim copia única en la biblioteca de l'INSTITUT, son pura y simplement reproduccions d'altres objectes trobats en les campanyes d'excavació successives.

Tenim molta por, que faltant el Sr. Román, que era l'ànima de la *Sociedad Arqueológica Ebusitana*, tot quedi empantanegat. Una iniciativa com la seva y un camp d'investigació tan

Fig. 16. — Plaques púniques de la col·lecció Vives procedents d'Ibiça

formidable com el d'Ibiça, demostren l'insuficiència de l'actual organització espanyola per cuidar de les antiguitats.

Mort el Sr. Román els objectes que incessantment es troben a Ibiça, no sabem ont aniran a parar. El més indicat per prosseguir les investigacions arqueològiques d'Ibiça, seria com es natural D. Antonio Vives y Escudero, qui ja ha adquirit darrerament molts objectes procedents també de la necròpolis d'Ereso. La seva cordial franquesa ens ha permès reproduir aquí algunes de les figures de terra cuita més interessants, per lo que l'hi donem les gràcies més completes. D'una sola ullada an aquests exemplars ceràmics, ja tindrem idea de la barreja d'elements grecs y orientals que son sempre la característica de les estacions púniques.

Ibiça no podia ser una excepció. Un dels exemplars de la col·lecció Vives (Fig. 13) procedent de la necròpolis d'Ereso, es un exvoto femení, probablement d'us funerari, ab les peces soltes de les mans, idèntica a les que publica en el seu llibre el Sr. Román, L. XXI y LVII. En altres els temes son puraments grecs com les figuretes de la Fig. 14. Una idèntica a la flautista que publiquem va reproduïda en el Catàlech del Museu de Cartago, tan semblant que sembla feta ab el mateix motllo.

Les figures sentades representant una divinitat femenina diademada, abunden també en la necròpolis d'Ereso. No cal dir que aquesta representació de la figura femenina sentada, va tenir, en el camp de la escultura grega, una singular importància. Sense mourens de les petites figuretes de terra cuita, els exvotos de Micènics, trobats a l'acròpolis de Tirinte, inauguren una sèrie de representacions de Hera, en que la deessa està asseguda en el seu trono. Després els fabricants de figuretes de Tanagra, es van complaent sempre en aquest tipu; no té donchs res d'extrany que les oficines púniques imitessin el model, y que 'l trobem ab tanta abundància a la factoria cartaginesa de les Balears. De les varies que té en sa col·lecció el Sr. Vives, ne reproduïm dugues (Figura 15), seguida una de elles en un trono decorat d'esfinxs. Llàstima que estigui tan mutilada perque cas de ser complerta seria una de les pessas més importants exumades de la necròpolis d'Ereso.

Finalment reproduïm dugues curioses plaques ab forats per penjar, de las que no 'n publica cap en el seu llibre el Sr. Román y que ab la seva experta passió, ha pogut adquirir el gran arqueòlech balear. Una de les plaques de la col·lecció Vives representa una Nereida sobres un cavall marí; l'altre es un simple cap de dona ab els cabells trenats y recullits al clatell. (Fig. 16.)

Creiem que publicant aquestes curioses ceràmiques del Sr. Vives, completem el catàlech il·lustrat que vé a ser el primer volum de l'obra del Sr. Román. A més el Sr. Vives Escudero posseïx un sens fí d'objectes de vidre, collars, monedes y pesos de la famosa estació púnica de les Pityuses y que farien bon costat a les làmines del nou llibre que preparava abans de morir el Sr. Román.